

J. BAUCELLS PRAT

L'HEREU =
DE LA FORÇA

(BACH DE RODA)

EPILEG. TRAGIC EN 1 ACTE

J. BAUCELLS PRAT

L'HEREU
DE LA FORÇA
(BACH DE RODA)

EPILEG TRAGIC EN 1 ACTE

Aquesta obreta, escrita en homenatge al campió de les llibertats, en ocasió de commemorar-se a Roda (Vich) el bicentenari de sa mort gloriosa (2 novembre 1713), fou poc temps després premiada amb la Englantina d'or en els Jocs Florals de Montevideo (Uruguay - Amèrica del Sud) a la vegada que amb un artístic guerriller de bronze en els Jocs Florals de Gràcia, l'any 1914.

R. 11.816. N

PERSONES

BACH DE RODA (Francesc Macià Ambert)

DOMER

BUTXÍ

CAPITÁ

SOLDATS

CONGREGANTS

POBLE

Època 2 de novembre de 1713

ACTE ÚNIC

ESCENA I

BACH (*Al peu de la reixa de la presó de Vich, convertida en capella y mirant a fora*)

El cel de plomb... Perduda la esperança de salvació; no hi ha remei, oh Pàtria! Tot negre com la sort de qui daria per tu cent vides, si el tenir-les fora possible.

(*Apartant-se de la reixa i assentant-se penosament a l'escambell*).

Bah, seièm, que aixó s'acaba;
i apar aquest silenci bell preludi
d'aquella quiètet que dura sempre

enllà d'enllà del temps. Oh, mort pietosa,
amb quin afany espero ta besada
de gel i de repòs!

(Pausa curta)

Quanta misèria!

En tota aquesta plana, ni un sol home
que vulgui axecà el cap amb la supèrbia
qu'escau a tot bon fill de Catalunya
per' defensar la terra beneïda;
tot hom quièt, la sang s'es tornada aiga,
les voluntats flaquejen, els més doctes,
els més prudents qui tiren a no perdre,
s'apressen a cantar la palinòdia
als peus del foraster que maleïen
com malfactor desvergonyat i lladre.
El poble agarrotat plora en silenci,
les llibertats es fonen com les boires
qu'esfilagar-sa el vent pels cims abruptes;
ni un crit, ni un plany ni rès... Els homes semblen
talment pardals mullats en temps de pluja.

(Abstret, pensant en sa difunta muller)

Marianna... Estel d'amor que m'enllumines
i banyes de dolçor l'hora darrera
de l'acuitat misèrrim qui t'estima
com si et tingués al seu costat viventa:
escolta l'últim preg de qui al suplici
caminarà joïós dins poca estona
per' compartir amb tu la pau eterna,

i en ares de la terra catalana!

(Martelleig de fusters)

Al fi han trobat fusters!... Ja ho diu l'adagi:
pagant, a tot arreu Sant Pere canta.
*(Lentament s'apaga el martelleig. Apareix el Domer
per la porta del fons, des d'on mira i escolta.)*

ESCENA II

BACH Y DOMER

BACH

Jornal ben curt, a fè. Si l'estipendi
no augmenta en raó inversa, amic Xirola,
faràs negoci prim!

(Tornant a l'abstracció d'abans)

Tu, qui demores

al lloc d'esculliment entre les santes,
per bona tant com fóres a la terra,
suplica al bon Jesús que aqueixa forca
dreçada per mi al «Puig» sigui l'estigma
que marqui el front dels qui per odi estúpít
a tot lo català i al bé del poble,
vengueren als tirans honor i Patria!
Demana-li a la Verge protectora
dels pobres desvalguts i miseriosos
llençats de tot arrèu amb ure i fàstig,
procuri als nostres fills pau i avinença;
que a preu de tot en el llur pit mantingui
la ferma devoció a Deu i a la terra

que'ls varem inculcar tu i jo amorosos;
que aparti també d'ells la imatge horrible
del pare infortunat que a l'aire's gronxa,
i en alta executòria converteixi
l'afront i el sacrifici de la vida.

I prega per' què el poble que avui calla
vençut i aclaparat, demà renovi
amb nou dalè i amb santes energies,
les gestes d'or que'l feren gran i lliure.

(Saixeca penosament i amb gran dificultat logra agenollar-se davant del Crist que hi haurà damunt de una taula, al fons).

I Vos, Diví Senyor de Cel i terra,
prenèu ma trista vida en holocauste
de patria llivertat, com a penyora
de viu penediment per tota culpa
i allunyament de les passions terrenes
que diuen l'esperit a etern oprobi.
Perdó, mon Redemptor, per mi, pels altres,
per tots!

(Dubtant) Per tots?...

DOMER

(Avançant poc a poc vers al proscèni)

Per tots.

BACH

(Alxecant-se)

Bé escau, oh Pare,
en tan dura ocasió, vostra presència.

Tinc dubtes, veu's-ho aquí; i per rès voldria
tacar l'hermós epileg d'una història
forjada al foc d'amor a nostra terra.

DOMER

Hermós, heu dit?

BACH

Hermós. No pod haver-hi
càstig millor. Per un perdut, la forca.

DOMER

Vos, un perdut? No ho crec, Francesc; ho diuen
només els qui de cara al vil negoci,
volen justificar llurs traidories
davant del poble ignar.

BACH

Vull dir que ho era

tot just fa poc. Avui tinc bona casa
de cara a sol levant, i prou segura,
com ja ho esteu veient. Domer, voldrieu,
per caritat, saber qui só?... Escolteume,
i estic segur de que podreu absoldre'm:
Suposo que sabrèu vaig neixe a Roda;
la vila mig senyora i mig pagesa
de l'ausetà varal, niu de gent franca
i empòri del treball que dignifica.
Allà vegí la llum, entre muntanyes
i boscos i conrèus, que'l Ter magnífic
regala de frescor i de murmuris.
Mos pares, traginers de la Sagrera,

—un arrabal proper a la Parròquia—
a força de treball i de penúries
lograren fer bon passament i alhora
captar-se el benvoler de la gent d'upa,
com la veneració i l'amor dels pobres
d'aquella feinatera rodalia.

Vivíem com uns reis, a casa nostra;
i jo, qui era l'herèu, el rem seguia
del pare—Deu perdó,—com s'acostuma
fer entre les famílies de la Plana.

Un dia, dolç record! uns ulls hermosos
vegí lluir al sol, tornant de fira;
uns ulls de Cel on les virtuts brillaven
com fars de llum serena de la Glòria.

Era ella, la Marianna, la pubilla
del Bach, qui fou ma noble companyera,
la qu'inicià ma empresa redemptora,
la qui ara endú ma pobra fantasia
fins a regions per mi desconegudes,
la mare dels fills méus i de la Patria
qui abans de finí el jorn devindrán orfes!

DOMER

Per què'os atormentèu?...
(*Apart*)

El cor se'm nua
i es forja aquí (*al front*) un estrany embull.

BACH

Era ella,

que Deu la tingui al Cel, la providenta
dels desvalguts i humils de la Parròquia.
I ella, qui el nom de fill tant prodigava
sens' mida i a tothom, fins entre xusma,
haurà de veure als propis fills subjectes
a la més gran misèria i vil escarni.

DOMER

El sol, a imatge de la Providencia
resplandeix a l'igual per tots els homes;
i hem de pensar també que Déu ajuda
i ampara als qui de cor en Ell confien.

(*Intenció*)

La vostra salvació és lo que interessa
primer que tot; i cal no descuidar-la
ni malgastar el temps en planys inútils
i enervadors.

BACH

Si'os cansa aquesta història
podem donar-la aquí per acabada.
Domer, sigueu-me franc.

DOMER

Doncs amb franquesa
vos tinc de dir, Francesc, que'm plau sentir-la
més de lo que podeu afigurarvos;
car sento aquí (*al cor*) les vostres desventures
talment com si es tractés de cosa pròpia.
No obstant, tingueu en compte que'l temps passa...
que l'hora's va acostant i que...

BACH

Acabem-la.

Vingué la guerra del francès. Qui dubta del català ardiment? Jo, vaig seguir-la, com tants i tants amb tot braò i coratge, deixant en òrris el conreu, família i els llaços d'un amor que era la vida, la llum i la salut de la meva ànima. I el poble català, generós sempre, glosava a tot arrèu amb ses canturies mes gestes principals; i el Rei, magnànim, donava al meu trist nom, honors i glòria. Quan el d'Anjou, amb les tropes castellanes i les del rei de França, en contuberni, caigué com un allàu a casa nostra, intentant convertir ciutats i viles en cataus de platxerí i lladronici, trepitjant furs i lleis, i de la llengua com de nostres costums fent vilipendi, vos sabèu l'ardiment amb què lluitaren els meus braus fusellers de la muntanya, per aturar les turbes forasteres que s'escampaven com les taques d'oli. Les traïcions, els desenganyis, els dubtes, creixien amb el temps i la misèria; gran part de *vigatans* tragueren comptes, s'amotllaren a noves circumstàncies d'acatament servil... D'aquella flama

que antany arborà els cors, avui no en queda mes que tebi caliu i un munt de cendra. Veu's aquí que com jo no entenc de càlculs quan de la llibertat i honor es tracta, m'he quedat sol i vern com una bestia, batejat fins de neci i de fanàtic i aborrit de tothom, meteix que un brètol digne hereu del grillet i de la forca!

DOMER

Germà del cor! Jo sento també endintre la ferida mortal de Catalunya; que aquestes vestidures, tan sagrades com son, no exclouen sentiments ni lliuren de les passions a l'home qui les porta!

(*Transició*)

Mes, pel Deu de bondats qui en creu moria somrient a l'afront i a les injuries de la trepa doctora, i a l'escarni de la xusma fanàtica i abjecta, calmèu-vos, que la vida se'os acaba, que un sol de llibertat per vos apunta, que'os reclama la mort a eterna vida, que's fon la esclavitut... i allà (*Al cel*) os espera nimbada de clarors, la muller vostra!

BACH

Oh, filtre divinal! I és cosa certa que'ls esperits s'ajunten?

DOMER

I s'estimen;
que'ls amors de la terra, són espurnes
sagrades de l'amor que al Cel flameja.

BACH

Com més escolto vostra veu amiga,
més l'existència'm pesa i se m'allarga...
Oh, mort benefactora, acull-me, vina,
que'm tarda poder viure a la teva ombra!

DOMER

(Contrariat, pel propòsit que té de salvar a n' En Bach)

Però, germà, devem per tots els medis
lluitar contra la mort tant com se pugui;
retardar-la quan menys en lo possible...
Per' ço hem vingut al món... Home de ferro
sou vos, Francesc, d'aquells que may es blinquen
ni es donen a partit per més que perdin...
A més, heu de saber que mentres dura
la vida, no's pod perdre la esperança.

BACH

La tinc, mes no de viure aquí a la terra,
Parlem-ne de la mort, que és la justícia
suprema; i vull mirar-la cara a cara,
com pertoca a un bon fil de Catalunya.

DOMER

(Cambiant brusquement de tò, i amb dolçura)

No havíeu dit, germà, tot just entrava,
que aquí venia a tom?

BACH

Ben cert.

DOMER

Oïr-vos

és mon desig, i en tot podé'os atendre
fins al darrer instant.

BACH

Diguèu-me, Pare:
concedir el perdó a n'els que'm trairen
i arrocegaren l'honra de ma casa,
als qui han posat a preu mon cap i roben
el pa que Deu n'hi dó als meus fills caríssims,
és obra meritòria al Cel?... Pels Jüdes
s'ha de pregar també?

DOMER

El Diví Mestre

clamava pietat pels més culpables;
i tots en som, germà. Ningú a la Adúltera
gosaria, el primer, tirar la pedra.
Ell perdonava i redimíja allora
a la trista Magdala, quan pulida
encara d'oripells, brodat i sedes
i rics perfums d'Orient. rastres de vici,
li ungia els peus sagrats, en plor desfeta;
i en contrició acceptava les alegres
rondalles de l'amor de la perduda
muller, pedra d'escàndol de Samària.

BACH

Deu Sant! D'on heveu treta la dolçura
que'm banya l'esperit, suara tèrbol
i orfe de claretat?

DOMER

D'on pura brolla
la Veritat suprema, eterna, santa;
del llibre dels exemples del gran Mestre
a qui tothom admira i ningú escolta.

BACH

A vostra caritat serà deguda
la meva salvació. I ara diguèu-me:
còm podré jo pagar el benefici,
si tot mon patrimoni duc a sobre;
si ni la trista vida puc donar-vos,
que ja sabéu és tota de la Pàtria?...

DOMER

Vos oferiu la mort i no la vida.

BACH

La vida?... No'os entenc... Dés de la Glòria
procuraré, si puc, pagar el deute
d'eterna gratitud.

DOMER

La paga es curta,
Francesc, i perdonèu que en aquest'hora
vos la reclami un xic a mida llarga.

BACH

No sé què volèu dir amb tal misteri;

parlèume clarament i os asseguro,
Domer, que compliré al peu de la lletra
tot quan de mi l'agraïment demana
i sigui en honor vostre i meu.

DOMER

(Amb explosió patriòtica)

Desitjo

salvar la vostra vida, mal que'm costi
morir també...

BACH

(Sorprès vivament i recelós)

Penjat?

DOMER

Si cal.

BACH

(Irònic)

No alabo
ni el vostre gust ni és la ocasió oportuna.
Girem de full, Pare Domer; car sembla
disfreça de mal joc tan bell exordi.

DOMER

I el cavaller més noble de la Plana
qui dona per la Patria, vida, hisendes
i honors, en mi suposa fellonia?...
Mirèu-me fit a fit... i ara diguèu-me,
posada la mà al cor, si porto traça
de renegat o fill de mena borda!
Diguèu.

BACH

La intenció meva no era ofendre,
sino mostrar ben franca la sospita
de si ereu un de tants com avui proven
de fer-me claudicar per tots els medis;
millor que no... i dissimuleu l'agravi.
Per altra part, creguèu que ni la vida,
ni els honors, ni la hisenda, res m'importen,
si lliure no ha de ser aquesta terra.
Apartant vos del món i ses trifulques,
podrèu seguir millor la santa via
que no cercant l'afront, com jo...

DOMER

Si fóra

l'honor més alt per mi vostra ignominia!

BACH

Ja he dit que no'os entenc. No sou cap lladre
facinerós d'aquells que al fi procuren
ballà el xanguet al «Puig de les Guardioles»;
no havèu fet malvestat al Rei, vostr'amo,
ni combatut o dit paraules fortes
ni doctes botiflers que'l glorifiquen
a truco de mercès i de prebendes...

No entenc per quins set sous *cridéu* la força (Irònic)
(Pel silenci del Domer qui sosté amb sí meteix violenta
lluita)

Que no'os entenc he dit... Si es una burla,
Domer, treballaríeu pel dimoni!

DOMER

(Anant fins a la porta del fons per assegurar-se de que
ningú aguaita ni escolta)

Que l'hàbit no fa al monjo, no savieü?...
(Mostra i desa al punt una petita destral. Va fent i si-
mulant lo que s'indica. Molt marcat).

Bon tremp i millor tall, pel que convingui;
i ara, escolteume: oberta aquesta porta, (lateral)
baixeu la llarga escala humida i fosca,
i al sé a l'últim graó, posè'us la vesta
que trobareu al mur, d'un clau penjada,
a poca altura de la banda dreta.

Segufu corredó enllà; a mà esquerra es troba
una porteta closa; obriu: la clau, aquèsta.

Al ser, com veurèu, dins la Sagristia
de la Pietat, a frec d'aquesta casa,
cuitèu tancar de nou la tal portella,
deixant la clau al pany amb tota cura.
Tirèu pel temple avall dret cap a fóra,
i un cop en plè carrer, anèu fent via,
com altre congregant dels que postulen
pel condemnat a mort al «Puig dels lladres».

I, si al passar devant de Santa Clara,
segufu poquet a poc a qu'os preguntí
quelcom per compliment o per excusa,
sòls Deu disposará de vostra vida!
Haveu comprès bé?

BACH

Si.

DOMER

(Obrint la porta lateral)

Doncs mans a l'obra,

sens perdre un sol moment.

BACH

Una pregunta:

i... vos?

DOMER

Jo, aquí; cumplint mon ministèri
—o fingint que'l compleixo, Deu me valga—
i entretenint als guardes que vigilen.
La Pàtria ho vol aixís. De lo que pugui
venir després, mon cap respón de sobres.

BACH

Sublim abnegació!... Deixeu qu'estrenyi
mon cor amb vostre cor, ànima forta!
No'm reca ja la mort, ni que ella sigui
per mi i per tots els meus tan afrontada,
savent que encara hi han a Catalunya
homes de semblant tremp que aixís l'estimen
d'amor tan gran i excels!

DOMER

Que'l temps s'apura,

que's fa tard i's perd tot!

BACH

No accepto, Pare,

que a tal extrém porteu el sacrifici,
en va per altre part. Ni jo'm puc moure,
baldat com m'han deixat a bastonades,
ni de fugir vull caure en la baixesa.
Procurèu viure vos: sou fort i jove
i ric tant en virtuts, com jo de crèpit
i vell arrocinat. LA NOSTRA PATRIA
RENOVARÁN ELS HOMES DE BON TEMPLE
COM VOS; NO ELS VELLs...

(Primer toc d'atabal)

DOMER

Francesc, per Deu!

BACH

S'acosta

l'hora feliç de redempció esplendent,
í no val a parlar de coses tristes
quan tot sonriu i l'alba eterna apunta
Domer, tanquèu si'os plau aqueixa porta; *(lateral)*
que no esquivi la mort qui d'ella espera
la santa llibertat!

DOMER

(Tancant la porta)

(No es dels que compten!)

Oh, sí, germà, que tant com és el cànem
instrument vil de mort i de ludibri,
és també llaç que uneix amb Deu, per sempre,
als qui donen la vida per la Patria!

(Segon toc d'atabal)

BACH

Sentiu?... Per segon cop la mort em crida;
el temps es or i cal aprofitar-lo
abans no es doni la senyal darrera.
que'm durà a terme del triomfal viatge.

(Donant-li una capeta d'argent)

Teniu aquesta capça en testimoni
de fonda gratitut. Les meves filles
vos encoman'; les tres son encartades
i en punt de pendre estat. Ben bones siguin,
qu'és la bondat la més hermosa ciencia.
Cumplirèu, bon Domer?

DOMER

Amb tota l'ànima
procuraré d'ú a terme la comanda;
i en çanvi, vos Francesc, des de la Glòria
preguèu al bon Jesús que en tot m'ajudi
en bé dels perseguits aquí a la terra,
dels humils i dels pobres.

*(Al veure en aquest moment apareixer el Butxi, Soldats
i Congregants)*

Cor i fóra!

ESCENA III

BACH, DOMER, BUTXI, CAPITÀ, SOLDATS I CONGREGANTS

BACH

(Genoll a terra i besant enternit la mà al Domer)
A Déu!

BUTXI

Bach!

BACH

Tu .. què vols?

BUTXI

Poques paraules:

jo só el Butxi, el qui mata: i no per ódi.
No'm concixéu?

BACH

(Mirant-lo fit a fit)

Ni sé per qué ho preguntes;
a fé de Deu que no et conec, ni ganes.

BUTXI

Tantes mercès pel bon desig... Ventura
qu'estic d'un quant temps ha fet a desaires
i avesat a pebrots de tota mena.
La dóna, ja ho sol dir: «Canut, te'n compte;
que amb tanta de bondat, perdràs el medi
de mantenir la dóna y la familia.

* Als condemnats—diu ella—poques bromes,
pocs grips i cap embut; calla i estira *(acció brutal)*
fins a esclafá el ganyot, que per ço et paguen.*
I vaig veient...

DOMER

(Interrompent-lo amb tò de reny.)

No escauen ximpleries,

Mestre Canut.

BUTXI

(Estupidament)

..... que te raó la dóna.

No fa gaire carrera qui te escrupols!

BACH

Ja prou, minyó; que no'm plau gens sentir-te
garlar sens tó ni só de tantes coses;
i digá'm; què volies?

BUTXI

Que'm donessey

vostre perdó; car no tinc pas la culpa
de que per lladre i per.....

BACH

De grat te'l dono
pel meu repós etern... i en recort d'ella.

(Sa difunta muller.)

Tu, de butxi, no n'ets mes que d'ofici.

BUTXI

(Aixecant-se)

(Apart) (D'aixó se'n diu un bon *penjat*; * Els altres

no anaven com aquest amb tan bon modo,
tan sense crits ni escarafalls)... * A veure
si os lligo be les mans (*ho fa*) i de passada
deixem el coll a punt. (Li descorda i doblega)

(Apart) Pel bon Deu juro

que'm dol la vida d' aquest home!

(Tercer toc d'atabal)

CAPITÁ

(Presentant-se en aquest moment)

(Veú castellana de mando) En marcha!

BACH

(Surt entre'ls soldats i congregants)

Anem!

DOMER

Senyor, pietat!

CAPITÁ

(Crit estentòri des de fóra) ¡Viva el Rey!

SOLDATS

¡Viva!

(Tocs d'atabal)

ESCENA ULTIMA

DOMER, (sol)

DOMER

(Al punt que acaben de sortir tots, llença la destal
i disposant-se a seguir darrera d'ells, diu:

D'amor i llibertat banyí la terra
aquesta sang tan noble i generosa!

TELÓ RÁPIT

EL BACH DE RODA

(Poesia escrita l'any 1877.)

A la dreta del camí
que va de Manlleu a Roda
hi ha un casal mig enrunat;
del que fou, no és més que l'ombra.
Testimoni d'altres temps
qu'esmenta la patria història,
son sos finestrals tapats
que miren l'antiga Ausona.
I son patí descobert
l els seus porxos que ja es corquen,
i ses eres solitàries
i ses descuidades hortes,
aquells temps infortunats
per Catalunya recorden.

No hi veuréu pas cap jardí
ni cap flor que llenci aroma.
Els presseguers que l'herm cria,
més que fruiters, semblen forques
plantades per Felip quint
com estigma de vergonya.
La fresca *Font de la Teula*
que de les feixes naix sota,

no dona pas suaus murmuris
sinó que renega..... o plora
recordant les fellonies
miserables com traidores.

Qui contempli la masia
pobra, abandonada i sola
a la esquerra del camí
que va de Manlleu a Roda,
prou també recordarà
que no es pas la terra borda,
puix té qui li va donar
al morir dalt de la forca,
la sang, els fills i l'hisenda
per a defensar-li l'honra.

I a qui vingui de Manlleu
dret a la vila de Roda
quan el ilampec va tenyint
els nuvols en mig la fosca,
li ha de semblà encara veure
d'En Bach la rogenca sombra
per demunt les negres tàpies
que als bràols del llamp tremolen!

FUNERALA

Premiada en els Jocs Florats de Lleida

Capficat el *Vigatà*, (1)
va amunt i avall de la cambra;
la sang brolla dels seus ulls
i espurneja sa mirada.

Si enfosquida es la presó,
pla que la raó es ben clara...,
Si rónechs els muradals,
tot negre el cel de la Pàtria.

Bé podrà el senyor Marqués,
lliure de perills i trabes,
contar i adreçà al d'Anjou
nous porcells i noves faules.

Sabrá el noble venjatiu
revenjar-se a mida llarga,
ara que ha lograt, manyós,
esmotxá al lléó les arpes.

A l'entrar l'escarceller
amb el mós de pa i got d'aiga,
du la nova que'l butxí
fa molt poc és d'arribada.

—Mireu, Francesch, que'l perdó

(1) Nom que's donava també a n'En Bach de Roda, no sols per esser fill de mare vigatana, sinó perquè amb el nom de *vigatans* eren coneguts els fusellers de muntanya.

guarda el Jutje a la butxaca,
insinua el *Cerveri*
que seguidament entrava.

Si presteu acatament
a les armes castellanes,
amb la vida i els cabals
tindreu de noblesa carta.—

Fit a fit al renegat
en Bach de Roda agoitava,
y li feia *no* amb el cap,
per no malgastar paraules.

—No vulgueu, com lladregot
de camirral i muntanya
ser penjat demá meteix
al *Puig de les Devalladès*

—Encarant-se al mal Veguer,
En Bach de Roda al fi parla:
—tantes mercés al d'Anjou
de ma part siguin-li dades;

i diguéu-li que'l dogal
mes que la corda qu'escanya,
és el llaç que uneix amb Deu
als qui moren per la Patria.—

Novament el *Cerveri*
mostra bella la esperança;
i altra volta el *Vigatà*

desdenyós d'ella s'aparta.

No bé lluca el renegat
que ha perduda la jugada,
al Virrei incontinent
adreçava eixes paraules:

«Si doneu ordre qu'En Bach
gronxi avui al pal dels lladres,
tindreu sotmesa del tot
l'aspra terra catalana.»

PARAULA

*Premiada amb un artistic i valios grup
de bronze costejat per D. Albert Ru-
siñol, en els Jochs Florals celebrats
a Manlleu, l'any 1902.*

«Temps hà que aquí no's pod viure;
la guerra amb son mal alè
tot ho empesta i enmatzina,
l'aire no és tan sà ni fresc,
ni fulles trauen els arbres
ni estrellat es veu el cel.
Cada dia noves burles,
torts, venjances i atropells...
Caldrà fer bona neteja
de traidors i botiflers.»
Aixó deia en Bach de Roda
a la colla de valents
que'l seguien. El Notari
de Ripoll, que n'era un d'ells,
li respòn: «Ben cert que passa

de la mida aixó, Francesc».
En Puig de Berga escoltava
tot fent punta al ganivet,
i En Pere Colls, xano, xano,
també feia lo meteix..
En Riera feia l'orni
com aquell qui no ho entèn.

Prou la nova és sapiguda!
El Notari, que no és llec,
amb enginy que mai li falta,
del missatge ha hagut esment:
«Que si els catalans són lladres,
egoïstes, mercaders,
traficants de mala mena
dignes de força i grillet...»
Ja sabrà lo que li costa
dir mentides, al Marqués;
ja sabrà fins on arriba
l'ardiment dels carrasclets!

—
Curta lletra s'es dictada
tot seguit: «Senyor Marqués:
qui aquesta carta'os envia,
català dels de bon tremp,
hà noticia que's demanen
de part vostra al rei francès
noves trabes gabelles
contra fur i contra llei,
en dany i afronta del poble
que teniu a vostres peus.
Sapiguèu avui des d'ara
per avant, Senyor Marques,
que si al mal no posèu cura
dintré poc, acabarèu .

talment com acabar solen
els tirans. Signat:

Francesc» (1).

La lletra a bon terme arriba;
mes no arriba, no, el rmei.
Van i venen les mentides
com les ratxes de mal vent;
i plouen noves injúries
pel manament del Virrei,
quí, no obstant, ja es te bon compte
de no eixir massa al carrer.
La forca mai està en vaga
per penjar-hi homes de bé,
els malfactors logren fama
de més bon predicament,
els càrregs de la justícia
s'han venut als millors preus,
i fins l'ombra d'aquell Judes
aborrida de l'infern,
va corrent adalerada
de cap a cap del terror,
cercant arrèu fer'nous tractes
per vendre al poble i a Déu!

Tot just passaven vuit dies,
que per llocs i llogarets
semblant decret pregonava
tot un eixàm de garnèus:
«En nom del Rei don Felip

(1) Francesc Macià Ambert, fill d'Onofre i Escolàstica, nascut a Roda el 28 de maig 1638 i penjat a Vich el 2 novembre 1713.—En l'any 1709 firmava: «Francesc de Bach i Macià.

a tot hom es fa saver:
que a qualsevol *vigatà*
que hagi combatut al Rei,
serà lícit de donar-li
cent bastonades o més,
on se vulla que s'escaigui,
a tot'hora i en tot temps.
I si les tals bastonades
qui les doni és *botifler*,
quedi lliure de la pena
que correspongui. Item més:
a l'apalliçat que mori,
se l'enterri pobrement
com a traïdor a la Patria
i mal vassall de son Rei.
Pena de mort corporal
mereixerà incontinent
aquell quí sòls de paraula
tracti mal a un *botifler*,
a un soldat o a qualsevulga
servidor del senyor Rei:
sens'que n'hi pugui fer acte
de perdó el meteix ofès,
ni la justícia, ni el Bisbe
ni altre ministre de Déu» (2).

No passaven quinze dies
qu'En Puig deia a n'En Francesc:
«a fè de Déu que aixó és massa;
caldrà fer-hi un escarment.»
El Notàri el plan donava,
com a lletrat i home entès,
En Roig es posa a les ordres
i en Pere Colls (3) diu: «ben fet».

No en passaven altres quinze,
s'escampava als quatre vents
la nova esfereidora
de que, en sortes del Virrei,
mort violenta al Secretari
donat havia en Francesc...

Era la nit freda, ombrosa;
i a recés del vell Montseny
que aixeca al Cel l'alba testa
com un testimoni etern,
aixís diu En Bach de Roda,
a la colla de valents
que'l segueix com un sol home,
en lluita amb la fam i el fret:
«Ni als butxins de Catalunya
pod faltar-se a lo promés;
la paraula ha de fer l'home
fins a morir, companys meus!»

- (2) Constitucions de Càstig—1709.
(3) De Malla. Mori també penjat a Vich.

AQUEST LLIBRET FOU
EDITAT PER LA TIPO-
GRAFIA BALME-
SIANA DE VICH, AMB
MOTIU DE LES FESTES
CELEBRADES EN HO-
MENATGE A EN BACH
DE RODA EL DIA 19 D'
OCTUBRE DE 1919.